
Samtalsunderlag och råd kring samlevnad
och sexualitet mot bakgrund av EFS styrelses
hållning i frågan om vigsel av samkönade par

BAKGRUND

Under 2014 diskuterades frågan om vigsel av samkönade i EFS Budbäraren och i EFS styrelse. Som svar på debattinlägg rekommenderade EFS missionsföreståndare präster i EFS att avstå från sådana vigslar. En stor majoritet i styrelsen ställde sig utifrån tidigare uttalanden (2005, 2009), och remissvar (2007) bakom missionsföreståndarens rekommendation. När diskussionen fortsatte tillsatte styrelsen en arbetsgrupp som under hösten 2016 avgivit en rapport. Föreliggande material har färdigställts av EFS missionsföreståndare på uppdrag av EFS styrelse utifrån det arbete som arbetsgruppen på ett mycket förtjänstfullt sätt gjort. Det har skett i dialog med styrelsens presidium och missionsföreståndarens ledningsgrupp där distriktsföreståndarna ingår. I nuvarande styrelse står en stor majoritet bakom rekommendationen medan några inte gör det. I respekt för de olika uppfattningarna har styrelsen dock enats om att gemensamt stå bakom detta dokument.

Materialet är avsett som vägledning utifrån styrelsens hållning och lämpar sig bäst för samtal och gemensam reflektion. Det bör användas vid präst- och medarbetarsamlingar i respektive distrikt eller region, men det kan också användas i andra sammanhang där det kan vara en resurs. Det är värdefullt om resonemang och synpunkter ibland kan dokumenteras och delas vidare.

UTVECKLINGEN I SAMHÄLLE OCH KYRKA

Under de senaste hundra åren har synen på sexualitet och samlevnad, liksom flertalets sexuella praxis, radikalt förändrats i det svenska samhället. Kyrkorna har i allmänhet inte kunnat svara upp mot utvecklingen med en tydlig och trygg vägledning. Behovet av en sådan är därför stort, och många etiskt svåra och viktiga områden skulle behöva bearbetas. Detta dokument sätter fokus på ett område som aktualiserats genom ändrad lagstiftning och beslut inom Svenska kyrkan, nämligen frågan om vigsel av samkönade par.

Homosexualitet och sexuellt umgänge mellan vuxna av samma kön blev avkriminaliserat i Sverige 1944, medan den medicinska klassificeringen av homosexualitet som en form av psykisk störning kvarstod till 1979. Förändrad svensk lagstiftning har gett homosexuella rätt till registrerat partnerskap 1995, till samkönad adoption 2003 och till att ingå samkönat äktenskap 2009.

I ett brev från Svenska kyrkans biskopar 1951 bejakades den nyligen genomförda avkriminaliseringen, samtidigt som varje sexuell förbindelse utanför det heterosexuella äktenskapet avfärdades. Sedan 1970-talet har Svenska kyrkan – i takt med utvecklingen i samhället och som en följd av en teologisk nyorientering – arbetat sig i riktning mot ett nytt förhållningssätt till homosexualitet och relationer. Under hela den processen har det funnits olika uppfattningar i kyrkan på detta område.

EFS FÖRHÅLLNINGSSÄTT

EFS har, genom sakkunniga teologer som medverkat i utredningar och sedan 2005 i flera remissvar, hävdat uppfattningen att äktenskap är en förening mellan man och kvinna. Missionsföreståndaren har i en intervju 2014 tolkat styrelsens hållning genom att rekommendera präster i EFS tjänst att avstå från att viga samkönade par. När detta blev ifrågasatt i rörelsen uttryckte styrelsens majoritet stöd för missionsföreståndarens tolkning.

Utgångspunkter för styrelsens ställningstagande:

- En traditionell syn på att Bibelns budskap utgör den yttersta auktoriteten i alla centrala tros- och livsfrågor.
- Den linje som styrelsen upprepade gånger uttryckt under Svenska kyrkans arbete med denna och angränsande frågor.
- En hittillsvarande majoritetsuppfattning inom EFS.
- Önskan att hålla ihop rörelsen.
- Relationen till systerkyrkorna.

I detta dokument presenterar styrelsen pastorala råd och reflektioner som vägledning för hur vi bör förhålla oss till människor som vi möter i ofta känsliga och utsatta livssituationer.

Styrelsen har inte i detta sammanhang gjort någon egen teologisk utredning. I den teologiska diskussion som förts har styrelsen uttalat sig utifrån en bibelsyn som uttrycker att äktenskapet är en förening mellan man och kvinna. Det har också tidigare utsetts representanter i kyrkliga utredningar som stått för detta. Även om det funnits andra uppfattningar inom EFS har styrelsens hållning inte ifrågasatts av EFS årsmöten. I en enkät 2010 uppgav tre fjärdedelar av prästerna i EFS tjänst att de inte var beredda att förätta vigsel av samkönade par. Sammantaget ser sig styrelsen därför representera en huvudlinje inom EFS och ser inte att man har rörelsens mandat att driva någon annan linje. Styrelsen har också meddelat systerkyrkorna sina ställningstaganden och samtidigt understrukit EFS tydliga önskan att förbli en rörelse inom Svenska kyrkan.

Svenska kyrkans biskopar samtalar med sina respektive prästkandidater om kyrkans hållning. Det är därför rimligt att missionsföreståndaren samtalar om EFS rekommendation med nya prästkandidater, när denna fråga berörs i samtalet med prästkandidaten. Också vid anställning av distriktsföreståndare väntar sig styrelsen att samtal förs om detta.

EFS är en missionsrörelse utan krav på sig att agera som ett kyrkosamfund och kan därför prioritera andra perspektiv än en folkkyrka. Dogmatiska och etiska ställningstaganden är viktiga men måste ställas i relation till missionsperspektivet, nationellt och internationellt.

EFS ledning har under senare årtionden varit relativt återhållsam när det gäller att ta konkret ställning i olika etiska frågor. Hänvisningar har gjorts till att EFS först och främst är en missionsrörelse och att sådana ställningstaganden riskerar skymma missionsuppdraget.

Denna avvägning har enligt styrelsen haft ett brett stöd inom rörelsen. Tyvärr kan den hållningen ha bidragit till att samtal och reflektion kring såväl äktenskapsfrågan som andra etiska och sexualetiska frågor inte hållits tillräckligt levande. När förändringar i samhälle och kyrka gått snabbt och reflektionen kring samlevnadsfrågor som har bäring också på heterosexuella inte är levande har det lett till ett oproportionerligt stort fokus på homosexuella och på äktenskapsfrågan specifikt.

Utgångspunkten för styrelsens majoritet har i den aktuella frågan varit den traditionella synen i kyrkans bibeltolkning och tradition, det vill säga att utlevd homosexualitet inte är förenlig med Guds vilja, i medvetande om att det i en komplex fråga som denna också finns andra uppfattningar inom EFS.

REFLEKTIONER OCH RÅD

De råd och reflektioner som här lyfts fram måste sättas in i ett bredare sammanhang. Vi är alla delaktiga i ett samhälle som aktualiserar många frågor som rör sexualitet och relationer. Det gäller i hög utsträckning även människor med heterosexuell orientering. Var och en måste börja med sig själv.

Materialet sammanfattas under fyra rubriker.

1. BEHOV AV ATT ARBETA MED SAMLEVNADSFRÅGOR INOM EFS

EFS vill värna äktenskapet mellan man och kvinna. Den som ska kunna möta människor i andra livssituationer och med andra uppfattningar med respekt, behöver ha bearbetat sin egen hållning till kön och sexualitet och därigenom bottna i en trygg identitet. Här behövs bön om Andens ledning genom öppna och förtroliga samtal inom rörelsen, fördjupat bibelstudium och samtal med andra kristna. Följande punkter är några av de aspekter som behöver belysas.

I vårt pluralistiska samhälle befinner sig nästan alla i någon mening i minoritet, vilket ofta väcker rädsla och försagdhet. Den som följer EFS styrelses rekommendation kan känna sig i minoritet inom Svenska kyrkan, och en EFS-anställd präst som är tveksam till att följa rekommendationen kan känna sig i minoritet inom EFS. Vi kan alla öva oss i att tänka, känna och säga att vi tillhör en minoritet. Den insikten underlättar kommunikationen med andra som också på olika sätt upplever sig vara i minoritet.

Kropp och sexualitet har ofta varit ämnen som vi ogärna talar om. Vi behöver skaffa oss grundläggande kunskaper om kön, sexualitet och identitet – ur aktuellt, historiskt och bibliskt perspektiv. Ämnet berör oss djupt som människor och måste, med bibehållen respekt för vars och ens personliga integritet, kunna bearbetas i öppna och lyhörda samtal.

En biblisk syn på relationer behöver tas upp i förkunnselse och undervisning, med inbjudan till reflektion och samtal. EFS hävdvunna syn är att äktenskapliga relationer i Bibeln har sin plats mellan en man och en kvinna. Ibland kan det vara viktigt att nämna att det finns olika syn på äktenskap, precis som det finns olika synsätt i andra teologiska och etiska frågor. Samhället i många västerländska länder och några kristna kyrkor anser att äktenskap också kan vara samkönade. Varje människa har rätt att välja och det är nödvändigt att visa respekt för den som väljer en annan väg än man själv gör. För att klara uppgiften behöver präster och andra ledare utbildning och vägledning i hur man hanterar dessa frågor i undervisning, samtal och själavård.

I ett samhällsklimat där sexualiteten primärt ses som en slags rättighet som måste få levas ut eller där sex frikopplas från djupa relationer, kärlek och trohet, uppfattas den traditionella kristna hållningen som livsförnekande och präglad av förbud. Vi behöver därför erövra en djup förståelse och upplevelse av sexualiteten som en underbar gåva från Gud, en gåva som medför både glädje och ansvar. Här kan vi hämta lärdomar i ekumeniska sammanhang. I svensk-kyrkligt komunitetsliv talar man om sexualiteten som "livskraften", och den "Kroppens teologi" som påven Johannes Paulus II utarbetade är till vissa delar tillämpbar även på protestantisk mark. Det är tänkvärdt att sådant formuleras och gestaltas av personer som själva lever i celibat.

Att följa Jesus innebär olika kallelser i olika lärjungars liv men har alltid inslag av att inte följa med den rådande kulturen. Varje kallelse har sina möjligheter och utmaningar: Den som är gift eller på väg in i ett äktenskap kan behöva gå en äktenskapsskola. Den som lever i ett äktenskap kan behöva en kurs i äktenskapsfriskvård. Den växande grupp som lever i enpersonshushåll kan behöva mötesplatser av olika slag. Den som genomgått en skilsmässa eller drabbats av sorg efter sin livskamrats död kan behöva bearbeta sin nya situation. Oberoende av civilstånd och livssituation behöver vi alla reflektera över vilken roll celibat och av-

hållsamhet spelar, och bör spela, i våra liv. Svårigheter med relationer borde stärka samhörigheten med den kristna församlingen, i motsats till erfarenheter av av typen "När det började knaka i vårt äktenskap fick jag inget stöd av mina kristna vänner".

EFS har en tradition av att vilja vara en gemenskap av förlåtna syndare. I praktiken kan vi ändå ofta präglas av rädsla för sprickor i fasaden som avslöjar våra sår och svagheter. Då kan vi varken tro på Guds nåd eller på medmänniskors förståelse. Och då uppfattar utomstående gemenskapen som en "klubb" som de varken vill eller kan komma in i. Om vi däremot lyckas hitta former för att ärligt samtala om både svårigheter och möjligheter på samlevnadsområdet kan klassiska kristna begrepp som "synd" och "nåd" visa sig få en förnyad relevans. Våra gemenskaper kan då komma att präglas av en teologi som ger plats för brustenhet snarare än praktighet. Utifrån sin holistiska missionssyn vill EFS att människor ska möta Jesus till helande, förlåtelse, upprättelse och vägledning också på samlevnadsområdet.

2. RÅD TILL MEDARBETARE INOM EFS

Ett välkomnande förhållningssätt ska prägla både anställda och ideella medarbetare inom EFS. Ingen ska bemötas med förakt eller avståndstagande. Detta är en utmaning i det nutida samhällsklimatet där många uppfattar varje moralisk gränsdragning som en kränkning av ens personliga rättigheter, medan andra uppfattar den som ett stöd. Detta förhållningssätt konkretiseras i följande punkter.

- En EFS-anställd präst bör i förväg tänka igenom sitt sätt att möta ett samkönat par som ber om en vigsel.
- Oavsett etnicitet, funktionsnedsättning, ålder, kön, religion eller sexuell orientering ska alla människor som kommer i kontakt med rörelsen bemötas med respekt och värdighet utifrån det skapelsegivna människovärde som Gud ger var och en och som Jesus bekräftar genom sitt sätt att möta människor.
- När vi talar om olika grupper av människor ska vi alltid tala som om berörda personer vore närvarande.
- Den som representerar EFS ska alltid vara redo att i ord och handling ta avstånd från alla former av hat, hot, våld eller trakasserier mot andra – i medvetenhet om att bland annat personer med homosexuell orientering är en utsatt grupp.
- Anställda inom EFS ska kunna samverka med kollegor i församling och ekumeniska sammanhang, oberoende av deras sexuella orientering. Det handlar om att respektera olika kyrkors ställningstaganden.
- Alla människor ska oavsett sin sexuella orientering vara välkomna att fullt ut delta i gudstjänstlivet och andra aktiviteter inom församlingen. Alla barn har samma tillträdesrätt till dopet.
- Sexuella övergrepp förekommer i förfärande omfattning, inte minst i ungdomsvärlden, inom familjen och på internet. Risk för övergrepp finns även i kristna sammanhang som EFS. Det finns inte någon helt tryggad zon. Vi behöver utbilda oss till att identifiera, reagera och agera på alla former av övergrepp och förtryck. I en globaliserad värld behöver vi ha beredskap att möta människor som utsatts eller utsätts för hedersförtryck, tvångsäktenskap eller könsstympning.
- Man behöver ha förtroende för den man låter höra sin berättelse om övergrepp. EFS ska därför kunna instämma i Frälsningsarméns målsättning: "Alla barn ska känna sig trygga och välkomna. Därför utbildar vi modiga ledare som är redo att ta ansvar för sin omgivning." Ett exempel är Salt användning av materialet "Trygga möten" i sin scoututbildning. Den som blir ledare för barn och unga inom EFS ska visa utdrag ur polisens belastningsregister och bör genomgå ledarutbildning.
- I samhället – inte minst inom skola och förskola – försöker man förebygga mobbing, diskriminering och relationsproblem genom att använda queerteori och normkritisk pedagogik, som förnekar allt tal om "normalt" och "onormalt" och som ifrågasätter fasta könsidentiteter. Som kristna behöver vi erkänna och motverka de problem som kan orsakas av alltför traditionellt formade könsroller och samtidigt bejaka att Gud skapat oss till män och kvinnor, något som är betydelsefullt för att stärka unga människors identitet. En norm är ett tanke- och handlingssätt som en majoritet tillämpar och ofta tar som en självklarhet. Evangeliet rymmer en normkritisk dimension, som till exempel blir tydlig när Jesus möter sin tids marginaliserade, såväl som fariséer och skriftlärda. Vi behöver leva i en ständig reflektion över evangeliets konsekvenser och lära oss att tänka utifrån marginaliserades perspektiv. En Jesu lärjunge behöver mod att avvika från dåliga normer, var än de förekommer. Inom EFS ska vi samtidigt odla goda normer med Jesus som normgivare och förebild.

3. RÅD RÖRANDE PRÄSTER I EFS SOM VID FÖRFRÅGAN SKULLE VILJA TACKA JA TILL ATT FÖRRÄTTA VIGSEL MELLAN SAMKÖNADE PAR

Vad som här sägs om präster gäller i tillämpliga delar även andra yrkeskategorier.

- Den präst i EFS tjänst som inte anser sig kunna följa styrelsens rekommendation att avstå från att viga samkönade par är välkommen att arbeta inom EFS på den gemensamma grundval som EFS stadgar och riktlinjer utgör. Prästen ska samtala med distriktsföreståndaren om sin hållning.

- Där det finns behov bör EFS-anställd präst och den lokala missionsföreningens styrelse samtala med varandra, så att man har ett medvetet förhållningssätt till rekommendationen från EFS styrelse och beredskap att agera i sitt lokala sammanhang. Om konflikt uppstår mellan anställd och förening bistår distriktsföreståndaren.
- Samarbetskyrkopräster har i regel sin kyrkoherde eller församlingsherde som arbetsledare och står inte under EFS tillsyn och arbetsledning i tjänsteutövningen. Distriktsföreståndaren ska på lämpligt sätt informera om EFS linje och vädja om varsam behandling av frågan, för att undvika onödiga splittringar eller problem i samarbetet.

4. RÅD FÖR SJÄLAVÅRD OCH FÖRBÖN

- Inom själavården ska varje människa mötas i sin livssituation. Alla människor oavsett sexuell orientering kan behöva få sin självkänsla stärkt och sitt människovärde bekräftat. I varje själavårdares uppdrag ingår beredskap att förutsättningslöst möta människor oavsett deras ståndpunkter. Själavårdaren har ett mänskligt och kristet ansvar att följa upp samtalen och hjälpa vidare, och inte utlämna konfidenten åt sig själv. De etiska valen är dock till sist konfidentens egna.
- Det är angeläget att visa respekt för den enskilda människans val. Ett par som önskar en samkönad vigsel ska respekteras och har rätt att få vigas genom Svenska kyrkans församlingar. Vare sig man väljer denna väg eller väljer att leva i celibat är stöd och kristen gemenskap viktigt.
- Själavårdssituationen får aldrig utnyttjas för påtryckningar. I stället för färdiga svar behövs lyhördhet och fördjupande frågor, liksom evangeliska råd och resonemang kring Guds ord som hjälper konfidenten att finna sin väg, även om det inte är den väg som själavårdaren själv eller EFS förespråkar.
- I konfidentens brottning med genuin skuld är bikt en beprövad hjälp. Erfarenheten visar att bikten lyfter av sann skuld men inte falsk skuldkänsla. Gud ensam kan ytterst bedöma vad som är sant och falskt. En sund själavård kan leda en person närmare frihet från synd och skuld, när målet är att älska människan istället för att bedöma henne.
- Det finns alltid en möjlighet att be om förbön. Om konfidenten önskar att bönen ska gälla möjligheten till sexuell nyorientering, måste samtalet fördjupas så att både själavårdaren och konfidenten är medvetna om att sådant kan ske men aldrig utlovas. Själavårdaren får aldrig låta sig förledas av sin välvilja till att ge löften som saknar grund i Guds ord och kristen erfarenhet. Liksom alla kan få leva med sådant som de önskar bli befriade ifrån kan en konfident som önskar få sin sexuella orientering förändrad ändå tvingas leva vidare med den. Att dela konfidentens vånda och smärta i detta är grundläggande hållning i själavården. Förebedjaren kan i bön lyfta upp det som sagts inför Gud och be om hans nåd och hjälp. Däremot bör han eller hon undvika att be den konkreta bönen och i stället uppmuntra konfidenten att be med egna ord. Förebedjaren fungerar som ett stöd och kan be att Gud ska höra konfidentens hjärtas bön osv. Förbönssituationen är en laddad situation som lätt missförstås. Därför bör förebedjaren bekräfta konfidenten genom att ge stöd och låta henne uttala sin bön som hon själv vill ha den. Själavårdarens uppgift är alltid att vara trofast i själavårdskontakten och villig att dela konfidentens brottning och vånda.

AVSLUTANDE REFLEKTION

Trots en viss bredd adresserar detta material bara några av de områden som berör samlevnad, sexualitet och identitet. Exempel på andra områden är pornografi, onani, sexuell avhållsamhet, otrohet, skilsmässa, omgifte, samborelationer, celibat, transpersoners situation, queer identitet, könsbyte etc. Utan tvekan skulle det behövas mer kunskap och samtal om sådana frågor i EFS.

BESLUTAD AV EFS STYRELSE 2017/01/28-29